

מאורות הדף היומי

עלון שבועי ללומדי "הדף היומי"

יו"ל ע"י ביהמ"ד למגידי שיעור "דף היומי" בראשות הגר"ד קובלסקי שליט"א • לע"נ הר"ר מרדכי קלמן (מוטי) זיסר ב"ר משה יצחק ז"ל

גליון מס' 1194

מסכת יבמות ל"ד-מ' ♦ עדויות ה', ו' - ו', ב'

בס"ד, ט' ניסן תשפ"ב

השבוע בגליון

- ♦ התינוקות שנפטרו ואחיהם שנתרו
- ♦ אלו אמירות נאמרות גם בלא הבנה?
- ♦ כהן שאינו מבין את מילות ברכת הכהנים

♦ חלב אם 'ארסי' והכרעת האקדמיה בפראג

- ♦ "ברוך... אשר קידש את בעלי בקדושתו של אהרן"
- ♦ ההבדל בין דין רוב לבין דין עדים
- ♦ נישאה והתברר שבעלה הקודם חי

דף לז/א היה אוכל בתרומה

"ברוך... אשר קידש את בעלי בקדושתו של אהרן"

סוגיות ארוכות מוקדשות במסכתנו לאכילת תרומה על ידי כהן, בת כהן, אשת כהן ועבד של כהן.

כהן האוכל תרומה, מקיים מצווה מן התורה [כהן אינו חייב לאכול תרומה, עיין ספר המצוות לרמב"ם מצווה פ"ט, שמגדיר את אכילת התרומה "נגרר אחר המצווה", וראה דרך אמונה הלכות תרומות פרק י"א הלכה א' בביאור ההלכה]. מה דינם של כל המסתפחים אליו, בתו, אשתו ועבדו, שמחמתו הם אוכלים, הגם הם מצווה מקיימים? לשאלה זו השלכה הלכתית, האם גם הם מברכים על אכילת תרומה, פְּכַךְ הַכֹּהֵן?

אחרונים רבים סבורים כי מקיימים הם מצווה באכילתם ואף מברכים עליה. ראייה לדבר הביאו מן הנאמר בגמרתנו, כי נחלקו רבי יהושע ורבי אליעזר מה דינו של כהן שבעיצומה של אכילת תרומה נודע לו כי הוא "חלל" [בן של כהן ושל אשה הפסולה לכהונה. הבן מחולל מן הכהונה ובטל ממנו דין כהן], ואינו רשאי לאכול תרומה. לדעת רבי יהושע, הרי הוא פטור מתשלום "חומש" [האוכל תרומה בשוגג משלם את הקרן ותוספת חמישית ככפרה, והקרן והחומש מתקדשים בקדושת התרומה] מפני שהוא "טועה בדבר מצווה" [אין מתחייבים על איסור הנעשה מתוך מחשבה שמתקיימת מצווה]. והנה, מחלוקת זו עוסקת גם באשת הכהן ועבדו, שנודע להם כי בזמן שאכלו תרומה כבר לא היו רשאים לעשות כן, וכגון, נודע לעבד הכנעני שאדוניו מכרו לישראל, שגם הם פטורים מחומש, מפני ש"טעו בדבר מצווה". הרי לנו, כי אכילתם מצווה היא (ראה משנה ראשונה תרומות פ"ח). [ראוי לציין, כי ראייה זו מגמרתנו, אינה ברורה כל עיקר, לפי שרק על כהן חלל מנמקת הגמרא את פטורו שהטועה בדבר מצווה פטור, אך יתכן שבאשתו ועבדו פטורים נובע מנימוק אחר. עיין בתוספות רבי עקיבא איגר על המשניות שם, ובדרך אמונה פרק י' הלכה י"ב].

דבר העורך

הא לחמא עניא

עשרות כלבי ציד הקיפו את הפמליה, מכשכשים בזנביהם במלכותיות. בני לווייתו ידעו כי הקיסר יוצא למסעות ציד כדי להינפש, ליהנות מן האוויר הצלול והרכיבה בשטחים הפראיים. לפיכך לא פצו פה והאזינו בדממה להלמות פרוסות הסוסים שדהרו בחזרה קדימה. הפמליה עברה את פלג המים המסמן את תחילת היער, ודרך מסך ציוצי הציפורים הנרגשות בקע צליל ענוג ורך. חליל. אהבתו של המלך לנגינת חליל היתה מן המפורסמות. קול החליל התגבר והתעצם. דמם ופרץ באחת בחזרה, כמו היה המחלל יודע כי את אזני מלכו הוא מהנה. על מחצלת בוהקת משימוש ישב נער-רועים, עטוי בכליוי בגדים, משוכל רגליים, וכפות רגליו היחפות

לעילוי נשמת

מרת עו"ד **טובה גיטא אדורם** ע"ה בת הרב דב בער והרבנית חיה שרה אליעזרוב זצ"ל

נלב"ע י"ג ניסן תש"פ **תנצב"ה**

הונצחה ע"י המשפחה שיחיו

לעילוי נשמת

מרת **חנה שנור** ע"ה בת הר"ר חיים יעקב ז"ל נלב"ע י"א בניסן תשכ"ח

תנצב"ה

הונצחה ע"י בנה

ידידנו הר"ר **אבי שנור** ה"ו ומשפ' שיחיו

לעילוי נשמת

מרת **יענטה יהודית לינצר** ע"ה ב"ר חיים אשר אנשיל זאב ז"ל נלב"ע י"ג בניסן תשנ"ה

תנצב"ה

הונצחה ע"י בנה ידידנו

הר"ר **שמואל לינצר** ומשפ' שיחיו - פ"ת

לעילוי נשמת

מרת **זיסל (סרין) רובנר** ע"ה בת הרה"ח ר' משה ז"ל נלב"ע ח' בניסן תשנ"ט

תנצב"ה

הונצחה ע"י בנה

הר"ר **דוד רובנר** ומשפ' שיחיו - פ"ת

לעילוי נשמת האישה האצילית והיקרה, בת קדושים ועצומים

מרת **אסתר אלטא פייגא ציפורה נס** ע"ה בת האדמו"ר רבי שלום ספרין זצוק"ל מקאמרנא,

נכדת האדמו"ר רבי ישראל פרלוב (הינוקא) מקרלין סטולין, נלב"ע י"ב ניסן תשע"ט **תנצב"ה**

הונצחה ע"י בנה ידידנו **שלמה נס** שיח' - גבעת שמואל

אם עליהם לברך, מה יברכו? הכהן עצמו מברך, "ברוך... אשר קדשנו בקדושתו של אהרן וציוונו לאכול תרומה" (רמב"ם הלכות תרומות פרק ט"ו הלכה כ"ב). ברם, אשת הכהן הן רק מפני נישואיה לכהן אוכלת בתרומה וגם עבד מפני שנקנה לכהן אוכל בתרומה. ואכן, יש הסוברים כי בת כהן תברך כאביה ואילו אשת כהן ועבדו לא יברכו כנוסח הזה (עי' במשנה הראשונה שם ובמ"מ שצ"ן בספר זכרון חי סימן ב' ענף י').

הגאון רבי משה פיינשטיין זצ"ל (דברות משה, קידושין, סימן י"ז ענף ג') מעלה אפשרות, כי אשת כהן תברך "אשר קידש את בעלי בקדושתו של אהרן וציוונו..." והעבד יברך, "אשר קידש את אדוני בקדושתו...".

חרף האמור לעיל יש הסוברים שאשת ועבד כהן אינם מצווים כלל באכילת תרומה, ואין באכילתם מצווה. אחרים חילקו בין אשת כהן, שיש באכילתה מצווה, לבין עבד כהן שאין באכילתו מצווה. שכן, אמנם אשה ועבד הם "קניין כספו" של הכהן ומכח קניינו בהם הינם רשאים לאכול תרומה, אך באשה נאמר גם "כל טהור בביתך יאכלנו" והרי זו סיבה עצמית לאכילת תרומה, לא רק כקניין כספו [ראוי לצ"ן, כי בבת כהן, לכל השיטות יש קיום מצווה ככהן, שהיא מזרעו של אהרן ואף מברכת ככהן - ראה זכרון חי שם, ודרך אמונה סוף הל' תרומות].

דף לה/ב ונמצאת מעוברת

ההבדל בין דין רוב לבין דין עדים

שתי סוגיות במסכת יבמות, ניצבות זו מול זו במלא הדרן, וכל אחת מהן אומרת, לכאורה, בדיוק ההיפך מרעותה. רבינו הגאון רבי יחזקאל לנדא זצ"ל, בעל נודע ביהודה, מציב את הסתירה במלא עוזה, ולאחר מכן מבהיר את ההבדל בין המקרים.

יבמה שהתגלה כי מעוברת היא: במשנתנו מבואר, כי המייבם את יבימתו ולאחר מכן התברר כי היתה מעוברת מן המת, עליהם להביא קרבן חטאת, מפני שבמקרה זה האלמנה אינה נופלת לייבום, ושניהם עברו בשוגג על איסור "אשת אח". בעלי התוספות (ד"ה ונמצאת מעוברת) מבהירים, כי רק אם היבם כנס את היבמה בתוך שלשה חודשים מעת מות בעלה, מתחייבים קרבן חטאת, מפני שניתן היה להמתין ולראות אם מעוברת היא. ברם, אם ייבמה לאחר שלשה חודשים, אפילו קרבן חטאת אינם צריכים להביא מפני שברוב המקרים העובר ניכר לאחר שלשה חודשים ובכך שהם סמכו על הרוב כדי לקבוע כי אינה מעוברת, אפילו "שוגג" אינם מוגדרים, אלא אנוסים, לפי שנישאו על פי דין תורה, ולפיכך פטורים מקרבן.

נישאה והתברר שבעלה הקודם חי: והנה, להלן (פ"ב/ב), במשנה נוספת, קיים דין סותר, לכאורה. המשנה קובעת, כי אשה שנישאה לאחר ששני עדים העידו כי בעלה הראשון מת, ולאחר מכן התברר כי שקר העידו - זקוקה להביא קרבן חטאת.

מה פשר ההבדל בין שני המקרים? הן התורה היא שהורתה לסמוך על "רוב" והיא שהורתה לסמוך על עדים! כשם שהיבם והיבמה שנהגו על פי "רוב", מוגדרים 'אנוסים' הפטורים מקרבן, כך גם ראוי היה שהאשה שנישאה על פי עדים, תהא פטורה מקרבן!

הנודע ביהודה (ש"ת תנינא י"ד סימן צ"ו) מציב קו מבדיל בין דין "רוב" לדין עדים, ובהיכלי השיבות מחדדים את דבריו באופן הבא. חילוק זה מבסס הנודע ביהודה על יסוד כי קרבן מביא אדם שעקב **טעות** עבר על איסור [עיי"ש הוכחה ליסוד זה].

"רוב" - הנהגה, לא קביעת מציאות: בהורות תורתנו הקדושה לסמוך על "רוב", אין היא קובעת כי מפני שכך הרוב הרי שזו המציאות בכל המקרים, ובמקרה דנן, אין היא קובעת שהיבמה אינה מעוברת מפני שאצל רוב הנשים העובר ניכר לאחר שלשה חדשים. לא. דין "רוב" מורה, כי אף על פי שקיים גם מיעוט המנוגד לרוב, ויתכן ואפשר כי המקרה שלפנינו נמנה דווקא על המיעוט, בכל זאת גזרה חכמתו יתברך לנהוג על פי הרוב.

מעתה, בהתייבם, אינם עושים כן מתוך הכרעה כי היבמה אינה מעוברת, אלא מפני שדין "רוב" קובע שעליהם להתייבם. לאחר מכן, כשמתברר שהיבמה מעוברת, אין הדבר חושף טעות בהליך קבלת ההחלטה להתירה להתייבם. כבר מלכתחילה ידוע היה כי יש מיעוט, וידוע היה כי יתכן שהיא נמנית על המיעוט, ובכל זאת כך דינה. ברי, איפוא, כי אפילו שוגגים אינם, שהרי ההחלטה לא התקבלה בטעות.

שונה הוא לחלוטין דין התורה לסמוך על עדים.

התורה מורה כי עדות של עדים כמוה כמציאות. כאילו ברור וידוע לכולם שכך המצב. כלומר, אין כאן הכרעה במקרה של ספק, אלא לאור חשיפת המציאות על פי העדים, מתברר שאין כל ספק. זוהי הגדרת דין עדות.

מעתה, כשאשת איש נישאת לאור עדות כי מת בעלה, הרי היא נישאת מפני שהכל יודעים בוודאות שמת בעלה. לאחר מכן, כשמתברר שהוא חי וקיים, מתגלית לפנינו ידיעה שהיתה עלומה בעת קבלת ההחלטה ולאורה ברור לכל שיסוד היתרה להנשא היה בטעות. על טעות מביאים קרבן.

מהדהדות על האדמה החמה, נוגעות-לא-נוגעות, בתיאום מושלם עם החילולים המפעיימים שבקעו מן הקנה שאחו בדבקות.

הפמליה עצה בהשתאות. הקיסר גלש מסוסו, סימן בידו לבני לוייתו שלא יוציאו הגה, ועמד בלא אומר מול הרועה, ספג אל תוכו את הרועג והשלווה, התום והבוסריות, ובהחלטה של פעם-בחיים, ניגש אל מקום מושבו של המחלל, הניח יד רכה על כתפו וחייך בטוב לב למראה הנער שהנתער ממקומו ביראת כבוד לפני מלכו.

הם לא נפרדו, שם, ביער, למרגלות המחצלת. **אפוף** אושר הועלה הנער אחר כבוד אל כרורתו של המלך, ובתום המסע הם שבו יחד אל הארמון. **מכאן** ואילך היה מקום מושבו של הנער בארמון. **הקיסר** הגה בליבו, כי נערותו רצופת הדלות היא היא שתכשיר אותו להיות הטוב שבשרי הממלכה. מי ממנו ייטיב לדעת את מחסור העם, את מצוקותיו ואת מאוייו, שנים אחדות שהה הנער בארמון המלוכה, השכיל והחכים וברבות הימים היה ליועצו הקרוב ביותר של המלך, ועל פיו נשק כל דבר.

קרבנו המיוחדת עוררה את קנאת בני משפחות האצולה, רבי המלוכה, שבינם לבין עצמם עדיין היו מכנים אותו "נער", והם החלו לדבר על אזנו של המלך, כי ידיו הטוב ביותר אינו אלא נוכל המועל בכספי המדינה. המלך לא הסכים לדבריהם ולא שעה למאמרם. אך כדי להשתיק את עדת מחרחרי הריב, החליט המלך בעצה אחת עמו, להפתיע את יועצו ולבקר בדירתו שבאחד מאגפי הארמון.

בנוקר בהיר הופתע היועץ גלות על מפתן ביתו את הוד מלכותו מלווה בחבורת נכבדים שפניהם אינן מבשרות טובה. מכורח הנסיבות נאלץ המלך להסביר, כי הוא עומד לערוך חיפוש בביתו, נוכח החשדות המוכרות עליו השכם והערב. בנוך אך צייתן למלכו פתח היועץ לרווחה את ביתו על מסתיו, ארונותיו, גנזיו ועליותיו, ולשמחתו הרבה של המלך - לא נמצא דבר.

רגעים ספורים לפני שעזבו את הבית, הבחין אחד המלווים בידי נסתרת המבצבצת מאחורי וילון כבד.

- "כאן לא". התחנן היועץ.

חשדו של המלך התעורר באחת. ברק ניצת בעיניהם של מלחי הפיכה שנילוו אליו ורגורים של שביעות רצון בקעו מגרונם בטונים שונים. הנה. נתפס.

בפנים אדומות מבושה הוא שב להעתיר ולהפציר בפני מלכו כי כבר נוכחו לדעת שאין בו כל און, וכי הוא מעמיד את כל שנות נאמנותו כלפי המלך שיעמדו לו לבקשתו זו האחת, הראשונה מאז דרכה כף רגלו בארמון, כדי שישעה המלך לבקשתו.

- לא. ככל שתוסיף להפציר, אתה מגביר את החשדות כנגדך.

מכיס מכנסיו הוא שלף מפתח וסובב באיטיות את מנעול הדלת.

המלווים הצטופפו בפיות פעורים לרווחה, לנוכח העומד להתגלות מול עיניהם. קול בלתי מזוהה קרא, כי אפשר שעתה תבוא אל פתרונה תעלומת העלמותה הפתאומית של חותמת המלך. אחרים הזכירו בלחישות גוברות והולכות גניבות ומעילות שהתרחשו במהלך השנים, חלקן, למען האמת, עוד זמן רב לפני שהכיר המלך את נער הרועים.

הדלת נפתחה לרווחה.

חדרון צר ונמוך קומה נחשף במלוא מערומיו. על רצפתו פרושה מחצלת. על הקיר העירום תלה חליל עץ דהוי.

- זכאי. אבל תסביר!

- **מיום** שהוד מלכותו לקחני תחת חסותו, פחדתי וחששתי פן יבוא יום בו רגשות גאוה ישתרגו על דעתי וישכנעה כי בכוחי ובמעשי עליתי לגדולה. לפיכך, בכל בוקר אני מסתגר בחדרון זה דקות אחדות. מתרכז. יושב על המחצלת היא,

דף לו/ב, מב/א ומינקת חבירו

חלב אם 'ארסי' והכרעת האקדמיה בפראג

חכמים תקנו שמניקה לא תנשא עד מלאת שנתיים ימים לעוללה, שכן קיים חשש שתתעבר ויתעכר חלבה עד שלא יהא ראוי, והבעל לא יקפיד להבריאה, לפי שהתינוק הזקוק לחלב אינו בנו.

תינוק שאינו יונק, רשאית אמו להנשא? הלכה זו נפסקה בשולחן ערוך (אה"ע"ז סימן י"ג). ברם, ישנם מקרים בודדים שאינם כלולים בתקנה זו. בתשובות רבותינו במאות השנים האחרונות, אנו מוצאים כי עסקו רבות בהלכה זו ובגדריה. בטרם נתמקד באחד המקרים, נקדים את דברי הגאון רבי משה פיינשטיין זצ"ל (שו"ת אגרות משה אה"ע"ז ח"ב סימן ח') המבהיר, כי הלכה זו היא תקנת חכמים קבועה, וטענה כי בפועל התינוק אינו יונק מאמו, אין בה ממש, כי כל אשה ותינוק כלולים בתקנת חכמים, שכידוע "לא פלוג" חכמים בתקנתם [ועיי"ש שבמקום שאכן קיים חשש סכנה, הדבר חמור יותר]. רק מקרים יוצאי דופן אינם כלולים בתקנת חכמים, ולפיכך דנו רבות הפוסקים במקרים חריגים. לפנינו אחד מהם.

התינוקות שנפטרו ואחיהם שנותרו: דיון הלכתי סוער התעורר לפני שנים רבות, כאשר אשה בשם הנדל בת ר' יוסף מטטהגאין התאלמנה מבעלה וחפצה להנשא לאחר. מרת הנדל שיכלה את שלשת בניה הראשונים בינקותם ולהשערת הרופאים חלבה הוא שגרם לכך בהיותו מקולקל, 'ארסי' בלשונם. אכן, לאחר שלשה אלה ילדה ארבעה ילדים נוספים, שלא הניקתם, והללו בריאים ושלמים היו. לקטן שבהם לא מלאו שנתיים בעת שביקשה לשוב ולהנשא, והנידון שעלה הוא, אם גם במקרה זה קיימת תקנת חז"ל, או שמא הואיל ובלאו הכי אינה מניקה, רשאית היא להנשא.

גדולים וחכמים נדרשו לעניין. "נראה לעניות דעתי ברור" מכריע החכם צבי (שו"ת, סימן ס"ד), "דאשה זו מותרת לינשא תוך כ"ד חודשים". אין גם לחשוש כי מכאן יבואו לטעות להתיר במקרים אחרים, לפי שמאורע זה נדיר ולא יטעו ללמוד ממנו (שם סימן ס"ו).

פוסקים נוספים הצטרפו להיתרו בנמקם כי אי אפשר לאסור עליה דבר והיפוכו; אם תרצה להאכילו - נאסור זאת עליה בכל תוקף, פיקוח נפש! אם תרצה להנשא, נאסור זאת עליה, כדי שתוכל להניק את בנה?! לא יתכן הדבר (עיין אוצר הפוסקים יג-א עמ' 174).

מעניין לציין, כי כנגד המתירים עמד כחומה בצורה רבי אברהם ברוידא מפראג, שאת טענותיו טרח החכם צבי לדחות אחת לאחת, ובאותו מעשה הוכרע כדעת החכם צבי והיא נישאה במזל טוב (עיין באריכות באוצר"פ שם).

שנים לאחר אותו מעשה הובאה שאלה דומה לפני רבי יהונתן אייבשיץ, תלמידו של רבי אברהם ברוידא. רבי עקיבא איגר, סבו של רבי עקיבא איגר היותר נודע [רבה של פוזנא], הוא ששיגר אליו את השאלה הבאה: רופא קבע שאשתו אינה יכולה להניק, וכי אם תניק היא עלולה לחלות בשחפת, כפי שאירע לאחותה הבכירה שמתה מחולייה זה לאחר שהניקה. לאחר מכן מת הרופא והותיר את אשתו עם תינוק וגם זו חפצה להנשא לאחר.

רבי יהונתן הורה כי היא רשאית להנשא ובתוך הדברים הוא מספר, כי במאורע הקודם, בו הורה רבו לאסור, היה הדבר תמוה ביותר אף בעיני תלמידיו המובהקים, ורק לאחר מכן הוא עמד על דעת רבו, שנימוקו היה כי לא יתכן שחלבה של אשה בריאה יהיה מסוכן לתינוק. רבי יהונתן מספר, כי גם הציע את הדברים לפני "האקדמי בפראג" והם הסכימו עמו (תשובת רבי יהונתן בסוף ספרו בני אהובה).

דף לט/ב אי צבית ליבם יבם

אלו אמירות נאמרות גם בלא הבנה?

סדר החליצה כולל גם 'קריאה'. היבמה אומרת את הפסוק (דברים כה/ז): "מֵאֵן יִבְמִי לְהִקִּים לְאִחֵי שֵׁם בְּיִשְׂרָאֵל לֹא אֶבֶה יְבָמִי", והיבם עונה לעומתה מפסוק נוסף בפרשת החליצה: "לֹא תִפְצְּתִי לְקַחְתָּהּ".

על אודות אמירות אלו נפסק בשולחן ערוך (אה"ע"ז סימן קס"ט סדר חליצה סעיף ב'): "צריך שיבין היבם דברי היבמה ומה הוא משיב". בביאורו מציין הגר"א (ס"ק ל"ט), כי מקור הדברים הוא מגמרתנו העוסקת בנוסח "גט חליצה". גט חליצה הוא שטר שכותבים ליבמה שקיימה מצוות חליצה, שיהא בידה כראייה כי קיימה חליצה ורשאית היא להנשא. הגמרא אומרת שבגט החליצה כותבים, בין היתר, כי בית הדין אמר ליבם "ואי צבית לייבם - יבם...". היינו: אם חפצת לייבמה - יבם! ואם לאו, הגש את רגליך וכו'.

לשם מה יש לציין בגט החליצה שהסבירו ליבם את פשר התהליך? די בכך שיצינו כי היבמה חלצה את נעלו מעל רגלה ובכך התקיימה המצווה? הרי לנו, כי עליו להבין את אשר הוא דובר ואמירת הפסוקים בלא הבנה, אין לה כל תועלת.

עליה ישבתי שכול רגליים בקצה היער, ומחלל את הנעימה ההיא שבעיצומה הוד מלכותו הניח עלי את כף ידו והעלני לגדולה. מכאן אני יוצא לעבודת יומי, לשרת את הוד מלכותו בנאמנות ובמסירות.

★ ★ ★

הא לחמא עניא די אכלו אַבְהֵתְנָא בְּאַרְעָא דְמִצְרַיִם.

ליל הסדר. ליל החרות.

חלפו יותר משלשת אלפים ושלוש מאות שנים מאז יצאנו ממצרים. שנים. אלפי שנים. ובכל שנה אנו יושבים בליל הסדר ומורים על המצה: זהו לחם העוני שאכלו אבותינו בארץ מצרים! בה היינו יכולים להיות עד היום הזה!

לא מכחנו ולא בשכלנו. הוא ברחמיו המרובים גאלנו ממצרים ויואצנו לעם סגולה כדי לתת לנו את התורה, ומתוך כך אנו מצווים לעבדו באמת וביראה כל הימים.

רבים מלומדי הדף היומי חשים תחושה דומה בעת הגיעם לשיעור הדף היומי. יש מהם האחראים על עסקים ענפים, עובדים רבים, מחלקות, אגפים, יש מהם סוחרים השולחים את ידם בענפי מסחר שונים. בן אנוש עלול לשקוע בהוויות העולם הזה, עד כי ישכח את מקומו האמיתי ואת תפקידו.

שיעור הדף היומי הוא הידית הנסתרת לחדר הפרטי של כל אחד. אליו הוא נכנס מידי יום, יושב כשווה בין שווים עם כל הלומדים. מעין חלון יומי שמחזיר למסגרת. לזכור מדוע אנו נמצאים כאן. בדרך אל השיעור, במהלכו, ואחר כך, מתחדדת התודעה כי מרכז העולם הוא התורה, החיים שלנו הם התורה. וחיי עולם נטע בתוכנו.

המעוניין לזכות את הרבים בסיפור מעניין, או בעובדה מרתקת שניתן ללמוד מהם מוסר השכל, מוזמן לפנות למערכת מאורות הדף היומי, ואנו נפרסם זאת בע"ה בטור זה. כתובתנו: ת.ד. 471 בני ברק. ספק: 03-570-67-93 דוא"ל: mendelson@meorot.co.il

בברכת התורה, העורך

פנינים

דף לו/א נפק דק ואשכח

יצא לעיין בסתר

בגמרא נאמר, כי רבי אלעזר ביקש לבדוק אם הלכה מסוימת נמצאת במשניות, ונפק דק ואשכח" = יצא דקדק ומצא, כי אכן נמצאת הלכה זו.

להיכן "נפק" - יצא?

הפירוש הרווח הוא, כי זהו ביטוי סמלי ואינו מעיד על יציאה פיזית ממקום כל שהוא.

ברם, פירוש מרתק מובא במגדים חדשים (לברכות יט/א): כי בזמנם המשניות לא נכתבו עלי ספר, אך היו 'מגילות סתרים' אותן כתבו במהלך הדורות, ראשי בתי הדין, או נביאים, שרשמו לעצמם את "זכרון השמועות" ששמעו מרבותיהם ולימדון בעל פה לרבים, וכמו כן כתבו בהן את הדינים שחידשו החכמים בהסכמת הסנהדרין שבכל דור.

רשימות אלו כונו 'מגילות סתרים', מפני שנהגו להצניען. יצא, איפוא, החכם מבית המדרש, כדי לעיין בסתר באותן מגילות... (ביאור אגדות).

דף לו/ב לא ישא אדם... ומינקת חבירו

תבש"ל ימים

הגמרא מביאה את תקנת חז"ל, שלא ישא אדם אשה מניקה, שמא יתעכר חלבה ובעלה השני לא

הדף היומי

יבמות ל"ד-מ'

ט'-ט"ו ניסן

האם הזקנים צריכים להבין את פסוקי עגלה ערופה? הגר"ח קנייבסקי שליט"א, מלבן בספרו נחל איתן את דיני עגלה ערופה, במהלך פריסתם הוא מתחבט אם הזקנים האומרים "ידינו לא שפכו את הדם הזה ועינינו לא ראו...", צריכים להבין את פשר הפסוקים. מחד, נפסק להלכה לגבי קריאת שמע, תפילות, ברכות קידוש וברכת המזון, כי בדיעבד יוצאים ידי חובה גם ללא הבנת פירוש המילים [למעט פסוק ראשון של קריאת שמע וברכה ראשונה בשמונה עשרה] (ראה שער הציון סימן קצ"ג אות ג). מאידך, בפסוקי מצוות חליצה אנו נוכחים לדעת כי עליהם להיות ברורים וידועים לאמרום.

בין אמירה לעצמו לבין אמירה לאחרים: החילוק, לדעתו, פשוט וברור. יש להבחין בין אמירה הנאמרת בין אדם לעצמו, הוא כלפי קונו בלבד, לבין זו הנאמרת לאזני אחרים גם כן. כאשר התורה ציוותה רק לומר פסוקים, די באמירתם בלבד. לא כן כאשר התורה ציוותה לאמרום לאחרים, הרי הציווי אינו לאמרום בלבד, אלא לדברם באזני אחרים, לשוחח עמם ולהעביר להם את המידע הטמון בהם. מובן מאליו, כי אי אפשר לדבר בלא שהדובר עצמו יבין את אשר פיו ממלל.

קריאת שמע, ברכות, תפילות, קידוש, הבדלה, ברכת המזון כל אלו ודומיהם נאמרים להקב"ה בלבד. לכן, בדיעבד, גם מי שאינו מבין את שאומר, יוצא ידי חובתו ובלבד שמבין ויודע כי הוא מברך כעת את הקב"ה על עניין מסויים, מזון וכדומה. לעומת זאת, האמירות בחליצה אינן אמירת פסוקים בעלמא, אלא שיחה בינה לבין הזקנים, כי מאן יבמה להקים שם לאחיו, וכן היבם אומר להם לא חפצתי לקחתה. בלא הבנה אין כאן שיחה כלל.

כלל זה משליך לגבי אמירות רבות נוספות שלא פירשו בהן הפוסקים אם הבנתן חשובה ומעכבת אם לאו. האמירה שבעריפת עגלה, שהיא נאמרת לשמים בלבד, אינה זקוקה להבנת הדברים על ידי האומרים. כמו כן וידוי מעשר. מאידך האמירות שבפרשת סוטה, כאשר הכהן מקריא לאשה פסוקים אחדים ומשביע אותה, צריכות להיות מובנות לכהן ולאשה, שכן, אינן אמירות בעלמא אלא דיבורים ביניהם.

כהן שאינו מבין את מילות ברכת כהנים: מה בדבר ברכת כהנים? בפשוטם של דברים, לפי האמור, כהן האומר ברכת כהנים ואינו מבין את משמעות דבריו - כאילו לא אמר כלל, שכן האמירות נאמרות אל המתפללים ולאוזניהם. אך הגר"ח קנייבסקי מעיר, כי נראה שאין הדבר כן, מאחר שלא הוזכר בשולחן ערוך דין זה, הנוגע להלכה למעשה, והוא הרי חשוב ביותר - על כרחך שאין ברכת כהנים נאמרת לאזני המתפללים. אכן, ראיה ברורה לדבר: מניין שכולו כהנים - כל המתפללים עולים לדוכן ומברכים "ברכת כהנים". איש אינו שומע, ומכל מקום הם מברכים "לעם שבשדות". הרי שאין הברכה נאמרת למישהו מסויים. נכון, אמנם, שיש לומר בקול רם, כאדם האומר לחבירו, אולם אין צורך שמישהו אכן ישמע, כאמור. צורת הברכה היא באופן זה אולם אינה זקוקה להגיע בפועל לאזני אדם, וממילא גם אין צורך שהכהן יבין את דבריו. הרי היא כשאר ברכות ותפילות שגם ללא הבנה יצא האומרן ידי חובתו (שם, סימן ט"ו סעיף ב' ס"ק י').

מעניין לציין, כי בהבאת ביכורים, יש מקום לומר כי חלק מן האמירות צריך האומר להבין וחלקן לא. שהנה, תחילה הוא מביא את הביכורים ואומר לכהן: "הגדתי היום לה' אלקיך כי באתי אל הארץ אשר נשבע ה' לאבותינו לתת לנו". זו אמירה המופנית אל הכהן ועל האומרה להבינה. לאחר מכן אומר מביא הביכורים: "אנמי אבד אבי ונוד מצרמיה ונגר שם במתי מעט...". אמירה זו היא בינו לבין עצמו ואינה מופנית לאיש. אותה אינו חייב להבין (דרך אמונה, הלכות ביכורים פרק ג' הלכה י', ביאור ההלכה ד"ה "ואין קורין". אולם עיי"ש בשעה"צ אות פ"ג שכתב: "ויתכן שאין מעכב שיאמר דוקא לכהן וצ"ע". וכן בדרך אמונה סתם, כי אין צריך להבין פירוש המילים).

ידאג להברותה לפי שעוללה אינו בנו. משך הזמן שבו עליה להמנע מנישואין הוא שנתיים ויומיים בדיוק, "ארבעה ועשרים חודש, חוץ מיום שנולד בו ומיום שתתארס בו" (רמב"ם הלכות גירושין פרק י"א הלכה כ"ו).

רמז נפלא כתבו הגאונים על פרק זמן זה: "לא תבשל גדי בחלב אמו", אין לעקור את הולד מאמו עד תבש"ל ימים - 732, שהם שנתיים (365 ימות שנת חמה X 2) ועוד יומיים, כמבואר בגמרא (אוצר הגאונים מ"ג/א).

דף לז/א עשרה יוחסין עלו מבבל
עשרה יוחסין
המהרש"ם (בקידושין ט/א) מבאר כי אין עשרה אלו מספר מקרי, אלא יש בו משמעות פנימית: עשר דרגות היוחסין שיש בעם ישראל הן כנגד מספר הקדושות שיש בעולם, שאף הן נמנות בעשר - "עשר קדושות הן" מארץ ישראל עד קודש הקדשים.
עשרה יוחסין כנגד עשר קדושות, הוא אומר, עשר דרגות בצבא מטה נגד עשר בצבא מעלה.

דף לט/ב מצות חליצה קודמת
הרצון הפנימי
יש מקרים שבהם נאסר על היבם לכנוס את יבימתו וחובה עליו לחלוץ לה.
תמה רבי אברהם מרדכי מגור זצ"ל: כיצד כופין אדם לחלוץ ולאמר בעת החליצה "לא חפצתי לקחתה", הלא שקר הוא דובר!
ברם, כבר כתב הרמב"ם שרצונו האמיתי של היהודי הוא לעשות רצון ה' ורק שאור שבעיסה מעכב. יפה הוא אומר לא חפצתי לקחתה, שכן, בפנימיותו, זהו רצונו...

צעילוי נשמת

מרת **חווה לאה פריימן** ע"ה
ב"ר דב ז"ל
נלב"ע ח' בניסן תשס"ז
תנצב"ה
הונצחה ע"י המשפחה שיחיו

צעילוי נשמת

הר"ר **יצחק ישראל קנופף** ז"ל
בהרה"ח ר' יונה צבי הלוי ז"ל
נלב"ע י"א בניסן תש"ס
תנצב"ה
הונצחה ע"י המשפחה שיחיו

לעילוי נשמת

הר"ר **שרגא פייבל** ז"ל
ב"ר יצחק אייזיק ז"ל נלב"ע ח' בניסן תשס"ד
תנצב"ה
הונצחה ע"י המשפחה שיחיו

גומרים ש"ס
ב-5 דקות ליום,
זוכים בשפע גדול

אנטיקס

משנת הדף

ברכת גדולי ישראל

"... ובדואי בלימוד המשניות כלול כל התורה כולה"
מרבן שר התורה הגר"ח קנייבסקי שליט"א
מרבן ראש הישיבה הגר"ג אדלשטיין שליט"א

להתנסות חינם התקשר עכשיו: *3764